

МИКОЛА ПЕТРОВСЬКИЙ.
ДО УКРАЇНСЬКОЇ ПРОСОПОГРАФІЇ XVII в.
Юрій Дунин-Борковський.

З приводу студії В. Шугаєвського: Дари Юрія-Василія Дунина-Борковського (Хто був військовий товариш Юрій Касперович Дунин-Борковський?).

У просопографії часто трапляються випадки, що одна й та-ж особа буває відома під різними прізвищами й трактується в історичних дослідках як дві різних особи. Не уникла подібних випадків і просопографія українська. Для прикладу згадаю про одного з видатніших Хмельничан—Івана Федоренка-Богуна, що довгий час в історичних дослідках виступає як дві особи: „Іван Богун“ і „Іван Федоренко“, покіль досліді В. Липинського не встановили, що тут ми маємо діло з одною особою, але тільки відомою під двома прізвищами¹⁾.

В недавні часи В. Шугаєвський виступив в друку зі студією, в якій доказує, що відомий український діяч другої половини XVII в. Василь Касперович Дунин-Борковський є особа ідентична з Юрієм Касперовичем Дунином-Борковським²⁾. Докази шановного В. Шугаєвського для potwierдження цього висновку такі. Про Юрія Дунина-Борковського згадується в єдиному історичному документі, „якщо не рахувати невідомого джерела, звідки взято відомості про участь Юрія Касперовича в боротьбі за Відень—звістка, яка цілком суперечить указівці Лазаревського, що „оба Борковські остались на лѣвобережній Малороссіи“³⁾—це універсал гетьмана Многогрішного 1669 р.⁴⁾. Шугаєвський вважає дивним, що особа відомої української фамілії після цієї згадки про неї зникає потім з арили політичного й громадського життя України, не залишаючи про себе ніде ніяких споминів, і що це імення єдиний раз на сторінках української історії з'являється „і більше не повторюється“⁵⁾. Далі В. Шугаєвський додає, що в цьому універсалі Многогрішного від березня 1669 р., що ним надана військовому товаришу Ю. Борковському Борковка, вказано на брак ближчих родичів його батька. Тут, каже Шугаєвський, виникає сумнів—де дівся В. Борковський, що був у вересні

¹⁾ W. Lipiński, S. M. Krzyczewski, Z dziejów Ukrainy. Kraków 1912, ss. 288—293; його-ж—Україна на переломі, Відень 1920, с. 163—164, 277. Цей висновок В. Липинського про ідентичність Богуна з Федоренком вже не викликає сумнів серед істориків (напр. див. М. Грушевський, Історія України-Руси, VIII, 3, вид. 2, Відень 1922, с. 176, 19), 277). В енциклопедичному словнику Брокгауза-Ефрона (СПБ., 1891 г., т. IV, с. 202—203) виводиться навіть з Богуні: Іван Богун, полковник винницький, Іван Богун, полковник паволоцький і Федір Богун (останнього взято, як видно, з „Історії Руссов“, с. 68).

²⁾ В. Шугаєвський, Дари Юрія-Василія Дунина-Борковського (Хто був військовий товариш Юрій Касперович Дунин-Борковський?), Науковий Збірник Історичної Секції У. А. Н. за 1925 р., сс. 51—61. В цій студії, крім вищевказаного висновку В. Шугаєвського про ідентичність Василя і Юрія Борковських, є також дуже цікавий опис церковних речей, що їх в свої часи дарував Борковський церквам.

³⁾ Джерела цього свого висновку О. Лазаревський не вказує (А. Лазаревский, Генеральный обозный Василий Касперович Борковский, К. Старина, 1894 г., № 3, ст. 530).

⁴⁾ Шугаєвський, *op. cit.*, сс. 51—52. Універсал цей дано Юрію Борковському в Сосниці 16 березня 1669 р. (Генеральное свидѣтельство о маентностях Черниговскаго полка, Черниговъ, 1909, сс. 427—428). ⁵⁾ Шугаєвський, *op. cit.*, с. 52.

1668 р. сотником Вибельським і тоді-ж дістав від П. Дорошенка універсала на ту-ж саму Борковку, та й 1672 р. гетьман Самойлович закріпив Борковку як батьківську спадщину за В. Борковським. Це все й дає підставу Шугаєвському зробити висновок про ідентичність Юрія і Василя Борковських—у протилежність до Лазаревського, що вважав їх за різні особи. Далі Шугаєвський приводить і інші докази свого висновку. В церковних речах, дарованих Борковським, котрі знаходилися в Чернигівських церквах і зараз передані до музейного фонду, є речі, на яких мається в ініціалах Борковського й літера І, а на одному потиру данцизької роботи мається напис польськими літерами „Ierzy Dunin-Borkowzki Obozny Generalny“, і на одному глекові вирізано теж „I. V. P. CZE“, що Шугаєвський розуміє як „Ierzy Borkowski Pulkownik Czernigowski“¹⁾. А в справах „О дворянствѣ рода Дуниныхъ-Борковскихъ“ з „Архива Черниговскаго Дворянскаго Собранія“ в копіях, завірених 1805 р. в аркушах 2 и 3 згадано про вищевказаний універсал Многогрішного 1669 р. і сказано про Юрія Борковського, „онъ же и Василій, поелику бывши въ римскомъ законѣ, имѣлъ два имени“²⁾. Що-ж до того, що В. Борковський в вересні 1668 р. був вибельським сотником, а в універсалі Многогрішного 1669 р. Юр. Борковський зветься військовим товаришем—то В. Шугаєвський з'ясовує це тим, що В. Борковський після уряду сотника був значним товаришем військовим і в такому чині 1672 р. одержав від гетьмана Самойловича універсал, котрий потверджував за ним Борковку й інші маєтки, і що точно невідомо, коли В. Борковський одержав цей чин, а що універсал Многогрішного 1669 р. „якраз і доводить, що саме того часу Василь-Юрій Борковський вже мав цей чин“³⁾. Крім того, каже Шугаєвський, „нема ніяких указівок на те, щоб у Каспера Дунина-Борковського був другий син Юрій“⁴⁾. Імення-ж „Юрій“ Борковський, на думку В. Шугаєвського, живив у прихованій формі, як спогад про своє походження й першу релігію⁵⁾.

Розглядаючи ці докази висновку В. Шугаєвського про ідентичність Юрія й Василя Борковських, мусимо сказати, що висновок В. Шугаєвського не являється висновком обґрунтованим—а хіба тільки гіпотезою. Найбільш міцними аргументами В. Шугаєвського є напис на потиру, де зветься Юрій Борковський обозним генеральним,—але ця річ робилась далеко від Чернигова—данцизької роботи, як признає її Шугаєвський, могла там трапитись і помилка майстрів, особливо коли її замовляв брат Борковського, що мешкав у Польщі, як це буде вказано нижче; потім-же в Чернигові, куди ця річ могла бути прислана, майстри не змогли переробити її; Борковський-же Василь міг на цьому і не напоставати, особливо коли мав раніше в католицтві ще й одно з імен—Юрій, що я припускаю⁶⁾. Ініціали-ж „І“ на інших речах можливо тлумачити ріжно. Спомини про ідентичність Юрія й Василя Борковських в пізніших справах про дворянство—не мають особливої ваги, бо тоді не знали подробиць про Борковських. Про це свідчить той факт, що в цьому ділі і в генеалогії Борковських нічого не згадується про брата В. Борковського, який жив в кінці XVII в., що буде видко з дальших рядків. Що-ж до думки Шугаєвського, що в березні 1669 р. В. Борковський був значним військовим товаришем (на підставі універсалу Многогрішного), з цим

¹⁾ Ibid., с. 53—56. ²⁾ Ibid., с. 59. ³⁾ Ibid., с. 59. ⁴⁾ Ibid., с. 58—цих звісток немає в документах генеалогічних. ⁵⁾ Ibid., с. 61.

⁶⁾ Міг і брат його, що жив в польських краях, замовляючи цього потира і глек для брата, нагадати йому про його минулу віру,—особливо, коли сам цей брат був тод католиком—бо ми не маємо даних, якої віри він тримався після переселення з Лівобережжя. Одне і те-ж імення (чи першим, чи другим) по католицькому звичаю можуть мати і інші члени родини.

поглядом В. Шугаєвського ми погодитись не можемо. В універсалі Многогрішного 1669 р. 16 березня Юрій Борковський зветься військовим товаришем, а на раді в Глухові 3—6 березня 1669 р. бачимо сотника Чернигівського полку Василя Бурковського¹⁾. 23-ж березня 1669 р. Д. Многогрішний дає наказа своїм посланцям до Москви: генер. судді Ів. Самойловичу, полковнику Ів. Кошовому, сотнику Чернигівського полку Василю Бурковському і канцеляристу Ів. Би овцю; посланці ці прибули до Москви 9 квітня, на прийомі у царя були 12 квітня, а відпуск їм був 18 квітня²⁾ —факт, який, на мій погляд, протирічить висновкам В. Шугаєвського.

Крім того маються й інші дані, що в В. Борковського був брат. 1690 р. прибув на Україну московський посланець Борис Михайлов. В розмовах із ним гетьман Іван Мазепа, кажучи, що йому, Мазепі, ставлять на Україні в вину зв'язки його з Польщею—оповідав, як записав Б. Михайлов: „Сестреница де ево там от отца своего zostала в малых же лѣтах и інако ей там обжи-зися возвратитца не возможно и нѣдя чего, да и кромѣ де ево гетмана у войсковой старшины, как у обозного у Василья Бурковского брат (роздрібка наша), так и у иных в полскихъ мѣстех сродники есть, а такова на себѣ подзора и слова, что он, гетман, не имѣют, и в том до сомнѣния и до невѣрности не належит“³⁾. Зміст цієї розмови Мазепи з Михайловим є і у Костомарова⁴⁾, але, як видно, він невідомий шанов. В. Шугаєвському. Таким чином, існування брата у В. Борковського не викликає сумніву. Тоді стає зрозумілою звістка про участь цього Борковського в боротьбі за Відень. Нічого неможливого немає в тому, що він був до 70 рр. XVII ст. на Лівобережжі, а потім переселився і на Правобережжя—й тоді всі права на Борковку перейшли до В. Борковського, його брата, з яким він міг і володіти разом Борковкою; до того-ж універсали від уряду могли видаватись на одного з них.

Таким чином, на мій погляд, можливо зробити такі висновки. Погляд В. Шугаєвського, що Василь Касперович Дунин-Борковський і Юрій Касперович Дунин-Борковський—одна і та ж особа, це тільки малообгрунтована гіпотеза, оскільки напевно відомо, що у Василя Борковського був брат, що в кінці XVII ст. уже мешкав на Правобережній Україні. Василь Борковський сотник і Юрій Борковський значний військовий товариш виступають одночасно—перший на початку березня бере участь у Глухівській раді, а в кінці березня—в квітні 1669 р. бере участь у посольстві до Москви, другий на Україні одержує гетьманського універсала 16 березня того-ж 1669 р.—і це також протирічить думці про ідентичність Юрія й Василя Борковських. Висновок, що сотник Василь Борковський і значний військовий товариш Юрій Борковський—різні особи, не протирічить тому, що Василь Борковський, коли був ще католиком, мав і ймення Юрій і міг його вживати зрідка й потім.

¹⁾ Собрание Государственныхъ Грамотъ и Договоровъ, ч. IV, Москва, 1828, № 67, с. 230; Полное Собрание Законовъ, I, СПб., 1830, № 447, с. 807.

²⁾ Моск. Арх. Мин. Юст., Дѣла Малор. Приказа кн. I, л. л. 34—93 (приїзд цього посольства до Москви).

³⁾ Моск. Арх. Мин. Юст., Дѣла Малор. Приказа, кн. 59, лл. 100—101—справоздання Б. Михайлова.

⁴⁾ Собрание сочиненій Н. И. Костомарова, СПб., 1905, кн. VI, т. XVI, сс. 417—418. Не знав цього, як видно, і О. Лазаревський, вказуючи, що обидва Борковські залишилися на Лівобережжі, яке твердження Лазаревського вживає В. Шугаєвський, як один з аргументів ідентичности Юрія й Василя Борковських (В. Шугаєвський, *op. cit.*, с. 52).